„RADOMER-KIELCER LEBEN“ № 20 (108) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem“ יאהרגאנג דריטער פרייז 25 גראשען

ראדאמער-קעלצער לעבען

הײַנט 10 זײַטען.

אדרעסען

פון „ראדאמער קעלצער לעבען“

אין ראדאם

Redakcja i Administracja

„Radomer Kielcer Leben“

Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ

Redakcja i Administracja

„Radomer-Kielcer Leben“

Kielce, Stano-Warszawska 34.

אנאנסען פרייזן!

איין מילימעטער שורה: פאר׳ן טעקסט 20 גר.

„ „ אין „ „ 40 „

„ „ נאכ׳ן „ 18 „

די ערשטע זייט ענטהאלט 8 שפאלטען

אין טעקסט אין לעצטע זייט 4 „

ראדאם דינסטאג ה׳ סיון ערב שבועות ת פ״ו — פאר׳ן אינהאלט און טעקסט פון די אנאנסען איז די רעדאקציע נישט פעראנטווארטליך — 18-go Maja

BANK KUPIECKI w KIELCACH

Spółdz. z ogr. odp. ul. Wesoła 22

די קאאפעראטיווע סוחרים-באנק

ערלעדיגט אלערליי באנק-אפעראציעס פינקטליך און צו מעסיגע פרייזען, צאהלט די איינקאסירטע געלדער אין דעם זעלבען טאג און נעמט אויך אן וועקסלען פון די קלענסטע סומען אויף שפאר-ביכלעך.

קאנקורס.

ס׳יפרט געזוכט א ענערגישע רוטינירטע גיורא-קראפט, וועלכע איז פעהיג איבערצונעמען זעלבסטשטענדיג די לייטונגען פון דער שחיטה אין קעלץ.

בעדינגונגען נאך געגענזייטיגען אבמאך

ס׳ווערט געפאדערט קענטעניס אין ווארט און שריפט די פוילישע און יודישע שפראך.

איינגעהענדיגע אפערטען מיט בעשרייבען פון לעבענס-לויף (curriculum vitae) ווי אויך אבשריפטען פון צייגענישען נעמט אן ביזן 1—טען יוני 1926 די אידישע קהלה אין קעלץ.

די אידישע קהלה פערוואלטונג

אין קעלץ.

קאנקורס.

די געזעלשאפט „טאז“ אין ראדאם מאכט בעקאנט, דאס עס ווערט נעזוכט א אינטעליגענטע אנפיהרערין פון דער זומער-קאלאניע אין גארבאטקע, וואו עס וועלען ארויסגעשיקט ווערען בערך 100 קינדער. די יעניגע, וואס בעזיצען ענטשפרעכענדע קוואליפיקאציעס, אויס׳ן געביטע פון ווירטשאפט, דארפען איינגעבען באלד זייערע אפערטען

אין סעקרעטאריאט פון „טאז“, לובלינער 58, ביי ד״ר פאמראק.

געזעלשאפט „טאז“ אין ראדאם.

BANK KUPIECKI w RADOMIU

Spółdz. z ogr. odp. **plac 3-go maja 5 telef. № 14.**

די קאאפעראטיווע סוחרים-באנק נעמט אן וועקסלען פון די קלענסטע סומען אויף שפאר-ביכלעך, ערלעדיגט אלערליי באנק-אפעראציעס פינקטליך און צו מעסיגע פרייזען, צאלט אויס די איינקאסירטע געלדער אין דעמזעלבען טאג.

Kino **„CORSO“** w Padomiu.

פון מאנטאג דעם 17-טען מאי ביז דאנערשטאג דעם 20-טען איינשליסליך

אין נאמען פון צאר
אדער ווער איז דער פאטער

10 גרויסע אקטען, אן׳אונגעהויער געשריי פון אן׳אומגליקליכע פרוי, וואס ווייסט נישט ווער איז דער פאטער פון איהר קינד.

אין דער הויפט ראל די עקראן-מייסטערין: ליא דע פוטטי.

פון דאנערשטאג דעם 18-טען מאי

Tancerka z Casino de Paris.

די פרוי, וועלכע מען קען נישט קויפען פאר קיין געלד.

יעדע ווירטין דארף וויסען,

אז די מאשטש צו פאדלאגעס.

„JAŚNIEJ SŁOŃCA“ גיט צו די פאדלאגעס, פאסאזקעס און לינאלעאום א שיינע און לאנגדויער-האפטיגען גלאנץ אהן בענוצען זיך מיט בערשטען.

„Jaśniej Słońca“

פערטרעט אייל-פארב, פארבט ווייס פאדלאגעס אין פערלויף

פון א שעה אויף די פארבען:

מאכאניאווע און טינקעל ארזשעכאווע

פרובט און איהר וועט זיך איבערצייגען!

פערקויף אין אלע סקלאד-אפטעטשנעס, זייף און פארב געשעפטען.

Fabryka przetworów techno chemicznych

„MARY“ Warszawa, (Sielce) Zajączkowska 9. Tel. 419.69

הערען און דאמען!

פערלאנגט נאר די בעסטע שוה-פאסטע

„MARY“

ייער ס׳האט איינמאל פרובירט האט זיך איבערצייגט, אז די בעסטע שוה-פאסטע איז נאר

„MARY“

וואס מאכט בעקוועם און ווייך די לעדער און פערשאפט א הערליכען שפיגעל-גלאנץ.

Fabryka przetworów techno-chemicznych

„MARY“ Warszawa (Sielce) Zajączkowska 9. tel 419 69

„יודען איז גוט און זיי דארפען נישט צוגעלאזען ווערען צו דער קאנאליזאציע=ארבייט"!...

אויף דער זיצונג פון ראדאמער שטאדט-ראט, וואס איז פארגעקומען פאריגען דינסטאג, האט מען געהערט א שטים פון ענדעקישער לאגער, אז די יודען האבען זיך גוט, זיי געהען געקליידעט אין די רייכסטע שטעטער, און קאסטבארסטע מלבושים. דער ציעל פון דער דאזיגער אלט-נייער „ענטדעקונג" איז, אלזא, געווען, אז מען ברויך נישט צונעמען יודען צו דער קאנאליזאציע און נישט צו די אנדערע עפענטליכע ארבייטען.

אויף דער זעלבער שטאדט-ראט זיצונג זענען די יודישע ראטמענער ארויסגעטרעטען מיט א קאטעגארישע פאדערונג צום מאגיסטראט אנצונעמען אין א גרעסערער צאהל יודישע ארבייטער צו דער קאנאליזאציע, זיי האבען מיט שרייענדיגע ציפערען אילוסטרירט די פערנאכלעסיגטע און אייז-קאלטע בעציהונג פון מאגיסטראט צו יודישע ארבייטער. אויף 1355 ארבייטער זענען פארהאן יודען נישט מעהר ווי 55 און אויך פון דער נישטיגער צאהל האט מען 20 אבגעזאגט צו געבען ארבייט.

80 % פון אלע שטאדטישע קאמונאלע שטייערן צאהלען יודען. צווישען דעם געלד, וואס פליסט איין אין דער שטאדטישער קאסע פון מאגיסטראט, איז דא 80 % יודיש געלד. אז ס'קומט אבער צו בעשעפטיגען ארבייטער און געבען זיי צו פערדיענען אויף טאג-חיונה זענען יודישע ארבייטער די מינדעסטע. דא פערגעסט מען אינגאנצען אז צווישען דער אלגעמיינער שטאדטישער בעפעלקערונג געפינען זיך טויזענדער ארבייטסלאזע יודען, וואס ליידען הונגער און נויט און זיי בעטען רחמים מ'זאל זיי געבען ארבייט, מעג זיין פאר א שפאט-ביליגסטער פרייז.

יעדער יוד, וואס וויל אנגענומען ווערען צו דער קאנאליזאציע, מוז פאר זיך האבען פראטעקטארען, וואס זאלען געהן פאר איהם טראגן שתדלנות. אהן פראטעקציע הויבט זיך גאר נישט אן.

אלע אויפגאבען פאר דער קאנאליזאציע וועט דערנאך דארפען בעצאהלען די שטאדט, די „אולען" טהוט דא קיינעם נישט קיין טובה. די ראדאמער בירגער וועלען פאר דער „טובה" בעצאהלען מיט פראצענט. מ'וועט ארויפלעגען אויף יעדען בירגער א בעזונדערען אבצאהל פאר דער קאנאליזאציע. און אזוי ווי יודען בילדען צווישען די פאדאטקעס-צאהלער א סכום פון 80 %, וועלען זיי, פערשטעהט זיך, ברויכען דעקען אין דער זעלבער מאס פאר די קאנאליזאציע-אויסגאבען. דער דאזיגער חשבון איז פאר'ן מאגיסטראט גענוג קלאר און בולט.

די יודישע ראטמענער האבען אויסגעפיהרט א חוב לגבי זייערע וועהלער מיט דעם, וואס זיי האבען די פראגע, וועגען צונעמען מעהר יודען צו דער קאנאליזאציע, ארויסגעשטעלט עפענטליך, פריי. און אין א שארפערער פארם. ווייל אונערהערט איז, אז אויף 80 % אידישע געבערס און צאהלערס זאלען נעמען אין בעקומען ארבייט נאר 2 % יודישע ארבייטער, וואס ברויכען ערשט דערצו געגוסען פון זכות פון פראטעקציע. דאס איז סקאנדאליעז און א הימעלשרייענדיגע עולה.

ס'איז געווען נישט ריכטיג, וואס ביז יעצט האבען די יודישע ראטמענער געשוויגען און נישט פראטעסטירט נעגען אזא אומדערלאזבארער האנדלונג. אין א געוויסע מאס זענען די יודישע ראטמענער מיטשולדיג, וואס דער פראטעקציע-סיסטעם האט זיך אזוי ענטוויקעלט. זיי האבען אזא ערשיינונג געברויכט בעקעמפען און באלד לכתחלה, ערקלערען פון דער עפענטליכער טריבונע אין שטאדט-ראט, אז מיר פערלאנגען נישט קיין חסדים, נאר רעכט אויף ארבייט פאדערען מיר. און אויב זיי האבען דאס ביז יעצט נישט געטהון, זאלען זיי פאר דאס פון היינט אן שטעהן אויף דער הויך פון זייער אויפגאבע און נאכפאלגען כסדר, צי דער, דורכן שטאדט ראט אנגענומענער יודישער פארשלאג, וועגען פערגרעסערען די צאהל יודישע ארבייטער, ווערט פאקטיש פערווירקליכט אין לעבען. עס קאן שוין מעהר נישט פאלעדירט ווערען, אז יודען זאלען אויף אזא איגנארירענדען אופן אויסגעמיטען ווערען ביי דער קאנאליזאציע-ארבייט. די נויט אויף דער יודישער גאס איז אונברחמנות'דיג גרויס, הונדערטער יודישע משפחות געהען ממש אויס אין דער שטיל פון הונגער און דחקות. אין פיל יודישע הייזער הערשען, צוליב דער גרויסער נויט, עפידעמיעס און פערשידענע שלאפקייטען. רעכט אויף ארבייט איז נישט קיין „פריווילעגיעס". פאדערען ארבייט, דאס איז די עלעמענטארסטע רעכט פון יעדען מענשען.

דאס אלטע ליד פון די יודישע שונאים וועגען דער לעגענדארער יודישער רייכקייט האט שוין פון לאנג פערלוירען יעדען רייץ און אינהאלט. אויב ס'איז נאך דא א ווראנצקא (ענדעקישער ראטמאן אין שטאדט-ראט) וואס לאכט פון דער יודישער נויט און זי צערעדט זיך וועגען יודישע גליקען, אז יודען האבען זיך גוט, אז אויף דער לובלינער גאס שפאצירען יודען אין זייד, אין רייכע שטעטער און טואלעטען. איז דאס נישט מעהר ווי א בייזוויליגער שקר. אויב זי וויל דער-

א שענדליכע געשיכטע מיט א קצב אין תל=אביב.

פערקויפט זיין פרוי צו שאנדע, האט שפעטער חתונה מיט זיין פרוי'ס א שוועסטער, וועלכע הויבט אויך אן צו פיהרען אנ'אויסגעלאסענעם לעבען.

אין סאמע מוטען פון תל-אביב איז געשעהען א געשיכטע, וואס קלינגט ווי א פאנטאזיע פון א ראמאן-שרייבער.

א יודישער קצב, וועלכער האט געהאט א שעהן ווייבעלע האט נאך פאר'ן קריזיס געמאכט א „געשעפט" מיט זיין ווייבעל. דאס ווייבעל האט צוגעשטימט דערצו. זי האט אנגעהויבען צו לעבען א גוטען טאג מיט רייכע אראבער. און דער טרויריגער סוף איז געווען: די אומגליקליכע איז אנגעשטעקט געווארען מיט א מיאוס'ע קראנקהייט און איז געשטארבען איבערלאזענדיג דריי קליינע קינדער. דער „טייערער" מאן האט לאנג נישט געטרויערט נאך זיין ווייבעל, נאר געהייראט מיט זיין ווייב'ס א שוועסטער, וועלכע האט גענומען געהען אין די וועגען פון איהר פערשטארבענער שוועסטער. דער זעלבער מאן האט אויך גענומען זיינע א שיוטפערין, א מיידעל, און זי אנגעהויבען צו שיקען צו אראבער. אבער עס איז די עלטערען געלונגען אפצוראטעווען זייער קינד.

די מוטער פון די דריי טעכטער האט זיך פון דער טראגעדיע אזוי גענומען צום הארצען, אז זי האט בעקומען א געהירען-ענטצינדונג און זי ליגט איצט אויפן טויטען-בעט. דער פאטער געהט אויך ארום ווי האלב משוגע און ווער ווייסט מיט וואס די טראגעדיע וועט זיך ענדיגען.

די גאנצע פאמיליע שטאמט פון פוילען, פון א שטעדטיל לעבען לאדז, דארט האבען די עלטערען פון די טעכטער געהאט א יאטקע אין געמאכט א פיין לעבען. איין טאכטער, די עלטערע, האבען זיי חתונה געמאכט אויך מיט א קצב. די טאכטער איז געווען ווי די איבעריגע שוועסטער, זעהר א שעהנע און מעהר ווי איין יונגערמאן האט פאר איהר פערלוירען דעם קאפ. די קינדער זענען אבער געשטאנען אונטער דער אויפזוכט פון די עלטערען און מען האט נישט געהע'ט, אז מען זאל אויף זיי „רעדען".

נעקימען קיין פאלעסטינא, האבען זיי זיך, ווי דער גרעסטער טייל א מיגראנטען, אפגעשטעלט אין תל-אביב.

רעגינא נ. האט זיך ארומגעזעהן, אז זי איז דא אין תל-אביב נישט דאס, וואס ביי זיך אין קליינעם שטעטעל. דארט האט זי אין שטוב נישט אריינגעטון די האנד אין קאלטען וואסער, די געשעפטען זענען געווען זעהר גוטע און זי האט זיך געהאלטען צוויי דינסטמען: איינע צו די קינדער און איינע צו אלע אנדערע ארבייטען אין שטוב. אליין פלעגט זי ארויסגעהן צו בעקאנטע שמועסען, טרייבען רכילות אין פליאטקעס און געהן אויף די פערשידענע פערוויילונגען יודישע און פוילישע, וואס פלעגען פארקומען יעדען שבת און זונטאג אין שטעטל, און אז

מיט באגאטעל־ווירען די טרויריגע עקאָנאמישע לאגע פון יודען. זאלען א זעלכע ווראָנצקעס ארומגהן איבער די ראַדאמער גאסען, ווען זיי זעהן ווי עס גיסט זיך קיוואלען געוויס פון די געצעהלטע יודישע יונג־עליט, וואס האבען זוכה געווען אריינצובעקומען זיך אין די טיפע אויסגעגראָבענע גריבער, אין וועלכע ס׳ווערט דורכגעפיהרט קאנאליזאציע. זיי וועלען זיך גלייכצייטיג איבערצייגען, אַז צווישען די זעלבע יודישע יונגעלייט געפינען זיך פיל, וואָס האָבען געענדיגט שולען און שטאַמען פון די אינטעליגענטסטע און פון אמאָליגע ריין־געוועזענע הייזער. אַפילו די יעניגע, וואָס געהען נאָך א ביסעל אַנשטענדיג געקליידעט, אפילו די, וואָס נאָך די רייד פון פרוי ווראָנצקא געהען אין שכאַנען, זענען זיכער מקנא, ביי זייער גאַנצען שפּאַציר איף דער לובלינער גאָס, אָט די יעניגע יונגעלייט, וואָס האבען דאס גליק צו צרבייטען ביי דער שווערער פיזישער קאנאליזאציע־ארבייט. אַ סך פון אָט די מישטיינסגעוואָגטע „שטאָטען־געהערס" קעהרען זיך אום פון זייער שפאַציער א היים, וואו ס׳געפינט זיך דערנאך אפילו נישט א שטיקעל מר. קען ברויט. וויפיעל האבען שוין די זעלבע אראָפּגעקויפט פון זיך די מלבושים אויף ברויט? פאַר וואָס זעהען נישט די איינציגע ווראנצקאס די נישט־יודישע שפאַצירענדע, וואָס געהען אין פיל שענערע שטעטער און קאסט זמען ווי די אידישע?

די פוילישע אַרבייטער, זאָגט פרוי ווראָנצקא, פערמאָגען נישט מעהר ווי די בלויזע הענד. און וואָס פערמאָגען די יודישע אַרבייטער?

פאר וואָס ווילען זיי נישט זעהן, די דאָזיגע „יודישע גוטע פריינד" מעהר ווי די עטליכע צעהנדליג יודישע שפּאַצירענדע, וועלכע האָבען נאָך, ווי עס איז, עפּיס אָנצוטוהן (גאַנץ מעגליך, אַז מעהר וואָס זיי טראָגען אויף זיך פערמאָגען זיי נישט) א מעהר וואָלטען זיי בעסער אַ שפּאַציר געטוהן איבער די יודישע קווארטאַלען, וואו ס׳ראַנגלען זיך הונדערטער יודישע נויטליידענדע, וואָס זיצען גאַנצע טעג פער׳כרה־שחורה׳טע אין זייער עלענדע וואוינונגען. זיי שעמען זיך אַרויסצוגעהן אויף דער ליכטיגער שיין, ווייל זיי האָבען נישט מיט וואָס צו פערהילען זייער נויט? די נויט זיצט אין דער היים און שעמט זיך צו בעווייזען איהר סקעלעטען געשטאַלט פאַר פרעמדע אויגען.

די יודישע ראטמענער דארפען לאָזען הערען זייער מעכטיגע גערעכטיגקייט׳ס שטים און צוריקווייזען ווי געהעריג אזעלכע, פון פינגער אויסגעזויגענע ארגומענטען. שטאָלץ און ווירדיג פערטיידיגען אַלע יודישע אינטערעסען, קולטורעלע, עקאָנאמישע און ווירטשאַפטליכע, וואס זענען נוגע די עקזיסטענץ פון דער יודישער בעפעלקערונג. די יודישע ראטמענער ברויכען אויסנוצען זייער גאַנצער ענערגיע און איניציאַטיווע אויף צו רעאַגירען אויף י ע ד ע ר יודישער עולה. זיי טאָרען זיך נישט בעגנוגענען בלויז דערמיט, וו א ס זייער פאַרשלאג איז דורכגעגאַנגען מיט א מעהרהייט שטימען, דאָס איז נאָך נישט אַלץ, זיי ברויכען זיך, בעיקר, בעמיהען, אז דער יודישער פאַרשלאג זאָל רעאַליזירט ווערען, בעקומען הויט און פלייש און נישט בלייבען ליגען אַמאָהל אין די פערשלאָפענע ארח־ווען...

דאס ברויכען זיך נעמען גוט אין זכרון אריין די יודישע ראטמענער!...

ב. צווייג.

פלטי מושקטבליטה.

ב כ ו ר י ם.

דער חג הקציר הייסט אויך יום הבכורים.

„ווי אזוי טיילט מען אָן בכורים? דער יוד געהט אין ז יי ן פעלד אריין (בתוך שדהו) און קלויבט אויס א פריהצייטיגע פייג, אָדער א ווינטרויב, אדער א רמון און לעגט זיי שפעטער אין א קערבעל אריין. די רייכע האָבען געבראַכט בכורים אין זילבערנע און גאָלדענע בוקסען, די אָרימע אין קוישלען פון אבגעשיילטע ווערבעס, אדער אַנדערע צווייגען; אפילו אגריפס המלך האָט אויך געטראָגען דעם קויש מיט בכורים. פראצעסיעס פון גאַנצע דערפער און שטעדט און קרייזען (מעמדות) האבען דורכגעצויגען קיין ירושלים, וואו זיי האָבען בעגעגענט א הערליך קבלת־פנים פון אַלע היכע קרייזען און האנדווערקער־צעכען, אריינגעגאַנגען אין בית המקדש אריין און די קוישלעך איבערגעגעבען צו די כהנים, געליינט די פייערליכע דעקלאַראַציע, וועלכע איז דערמאהנט אין משנה תורה, וואו דער יוד דאַנקט און לויבט גאָט פאַר דעם גוטען לאַנד וואָס ער האָט איהם געגעבען".

אזוי האָט אויסגעזעהען דער הערליכער אַקט פון עלית הרגל, ווען דאָס יודישע פאָלק איז געזעסען אויף זיין אייגענער ערד און דאָס בית המקדש איז געשטאַנען על מכונו. „ווי שיין זענען די פיס פון די יודען, ווען זיי געהען עולי רגל קיין ירושלים"! און די פאַנטאַזיע פון פאָלק מאָהלט אונז אויס אין דער אגדה שיינע בילדער, וועגען דער אונבעריהרליכקייט פון די וואוינונגען איף דער פּראָווינץ, בשעת זייערע בעלי־בתים האָבען געוויילט אין דער הויפּט־שטאָדט.

און נאָך אַ זאַך: די משנה (סוטה פ"ז) דערצעהלט אונז, אַז די דעקלאַראַציע פון מקרא בכורים האָט געמוזט דורכאויס געזאָגט ווערען אין לשון הקדש. ווען מיר וועלען נעהמען אין בעטראַכט, אז לויט דער זעלבער משנה, מעג מען קריאת שמע, תפלה, ברכת המזון און נאָך אַנדערע רעליגיעזע צערעמאָניעס זאָגען אין יעדער אַנדערער שפּראַך, וועלען מיר פערשטעהן, ווי ווייט וויכטיג און פייערליך האָט געמוזט זיין דער דערהויבענער נאַציאָנאַלער שוואונג

עס איז איהר געוואָרען אומעטיג אין מיטען דער וואָך, פלעגט זי אריינגאָהרען קיין לאָדז.

אין לאָדז קען מען נישט ליידען פון איינזאַמקייט, ווען מען וויל נישט, און ווען מען איז נאָך אַ שעהן ווייבעל דערצו. און עס ווייזט אויס, אז רעגינא ג. האָט נישט געהאַט זיך צו בעקלאָגען איף איינזאַמקייט אין לאָדז, נאר ביי זיי אין שטעדטעל האָט קיינער קיין שלעכט וואָרט נישט גערעדט אויף רעגינא׳ן.

רעגינא איז נישט געווען בעגייסטערט פון תל־אביב, זי קען דאָ קיינער נישט. זי האָט דאָ נישט קיינעם פאַר וועמען א וואָרט צו רעדען. בלייבט אַלזאָ געהען זיך ערגיץ וואו פערוויילען. אָבער אויך פון דעם אָרט האָט אונזער רעגינא נישט געהאָט קיין נחת.

רעגינא האָט אָנגעהויבען אריינצוטראַכטען, וואָס זאָל זי טון. און אזוי איינמאָל, ווען זי איז געשטאַנען אין יאַטקע, איז אריינגעקומען א יונגערמאַן און געפרעגט, אויב זי האָט צובייטען 5 פונט. דער יונגערמאַן איז געווען א ספרדי (א שפּאַניאָלישער יוד) און ער האָט גערעדט העברעאיש. רעגינאַ האָט איהם קוים געקענט ענטפערען אויף העברעאיש, או ליידער האָט זי נישט, דערביי האָט זי אויף דעם יונגענמאַן געוואָרפען אזא בליק, אז דאָס בלוט איז איהם געקומען גלייך אין פנים אריין. ער איז געבליבען שטעהן ווי א צוגעשמידטער, און זיך בעמיהט צו פערפיהרען א געשפּרעך מיט דער יונגער שעהנער פרויען־צימער. פאַר רעגינא׳ן איז דאָס געווען העכסט אינטערעסאַנט. און זי האָט גערן געפיהרט דאָס געשפּרעך, וואָס איז בעשטאַנען פון געצעהלטע ווערטער אויף העברעאיש, דייטש־יודיש און מעהר נאָך מיט די הענד און אויגען.

וואָס עס איז ווייטער געווען איז נישט בעוואוסט, אָבער עס האָט נישט לאַנג געדויערט, האָט רעגינא אָנגעהויבען אויפצוגעהן יעדען טאָג עטליכע שעה פון שטוב. זי האָט זיך אויפגעהערט צו בעקלאָגען אויף לאַנגווייליגקייט, און ווען מען פלעגט זי פרעגען פון וואַנען זי קומט, האָט זי שוין געהאָט יעדעס מאָל א גוטען תירוץ, אינגאַנצען האָט זי אָבער נישט געקענט פערבאָרגען, וואָס זי טהוט, ווייל עס פלעגט אָפט פּאַסירען, אז מען פלעגט זי טרעפען אין א רעסטאָראַן אין יפו אין דער געזעלשאַפט פון יונגערע און עלטערע שפּאַניאָלישע יודען און אַראַבער.

ווי אזוי איהר מאַן האָט זיך דערוואוסט וועגען איהר אויפפיהרונג און וואָס ער האָט דערצו געזאָגט, איז פאַר קיינעם נישט בעוואוסט. וואָס עס איז יאָ בעוואוסט איז, אז באַלד נאָך דעם ווי ער איז דאָס דערנאַנען, האָט ער געגעבען זיין הסכמה דערויף און עס האָבען זיך זיי דאַן אָנגעהויבען „אַמוזירונגען" און „פערוויילונגען" ביי איהם אין שטוב. לאַנג אָבער האָבען זיך זייערע פערוויילונגען נישט געצויגען, ווייל אין א שעהנעם העלען טאָג האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אז רעגינא איז געפעהרליך קראַנק. עס איז פערהאַן א מיינונג, אז זי איז קראַנק געוואָרען אויף דער מיאוס׳ער קראַנקהייט. עס איז אָבער אויך פאַרהאַן א מיינונג, אז א אַראַבער, וואָס איז געשטאַנען מיט איהר אין נאָהנטע בעציהונגען האָט איהר אויפגעריסען א טייל קערפּער. רעגינאַ האָט נישט אויסגעהאַלטען די אָפּעראַציע, וואָס עס איז איהר געמאַכט געוואָרען און זי איז געשטאָרבען, איבערלאָזענדיג דריי יתומים.

פון הבאת בכורים, אז דא האט מען זיך נישט געטארט בענוצען מיט קיין אנדערער שפראך, אויסער דער שפראך פון דער יודישער נאציע—העברעאיש.

אזוי איז געווען אמאל, ווען יודען האבען געלעבט א לעבען פון א נארמאל פאלק, געזעסען אויף דער מוטער־ערד, אויף די פעלדער פון בית לחם, יהודה, די גערטנער פון עמק און גליל און האבען אבגעהיט די מצוות התלויות בארץ, אשרי העם שככה לו!

* * *

אבער דאס גליק פון א פאלק איז פונקט, ווי פון א איינצעלנעם מענש, א גלגל החוזר בעולם. דאס פאליטישע גליק האט אייך פון אונז זיך אוועקגעדרעהט און מיר זענען פערטריבען געווארען פון אונזער לאנד „ונת־חקנו מעל אדמתנו", איבערהויפט מיר זענען אבגעריסען געווארען פון אונזער ערד, אין דעם בעשטעהט אונזער גאנץ אומגליק. מיר האבען דעם באדען פון אונטער אונזערע פיס פערלוירען, אנשטאט די גרינע פעלדער, האבען מיר רייזלעך אויף די שויבען פון די פענסטער, אנשטאט בכורים האבען מיר תקון שבועות, ביי וואס מיר וויינען על גלות השכינה, אנשטאט כרמים און זיתים האבען מיר די אייל אין די מאס, ענדליך אנשטאט מקרא בכורים אין דער נאציאנאלער העברעאישער שפראך האבען מיר א שפראכען־קאמף, וואו־כען בענוצט זיך אין די קהלה-זיצונגען מיט ברעכען ביינער און... בענקלעך. רבונו של עולם! ווי ווייט איז דער מרחק פון דעם אקט פון בכורים ביז ברעכען בענקלעך, אלס פראטעסט פאר אדער נעגען די נאציאנאלע העברעאישע שפראך. ווי טיעף איז די ירידה, ווי אונגעהויער די קאטאסטראפע און ווי שרעקליך די חרפה!...

ווי נעמט מען די אדלער־פליגעל צוריק זיך אויפצוהויבען אויף יענע הויכע מדרגה פון א פאלק, וועלכעס פייערט א חג הקציר און ברענגט אין זיין בית־המקדש אריין בכורים? וואס טהוט מען זיך פאר א עצה, כדי צוריקצוקומען צו דער־אידיליע פון א בועז און רות?

קודם כל מוזען מיר אנהויבען מיט הבאת בכורים אין דעם זין, אז מיר מוזען די בכורים פון אונזער פאלק. דאס הייסט אונזערע קינדער, אונזער יוגענד, ערציהען אין דעם יודישען נאציאנאלען גייסט, אין גייסט פון אונזערע נביאים און משוררים, אזוי ווי ס'האט נע'חלום'ט אונזער גרויסער דיכטער:

יאירו כיכבי נשפי וישובו ימי חרפי
הדר יערי וכרמלי ועוגבי וקול תפי,

נאכהער דארף מען ברענגען בכורים אין דער געשטאלט פון לייסטונגען און שפענדונגען לטובת קרן קימת און קרן היסוד, אזוי אז ס'זאל נישט פערפעהלען דער רייכער מיט זיין בייטעל און דער ארימער מיט זיין גראשען. מ'טאר נישט פערגעסען, אז אזוי ווי יעדעס פליטעל פון דעם פאנצער פערפעסטיגט דעם פאנצער, אזוי אויך כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון און העלפט צו דעם אויסקויף פון אונזער ערד און דער אויסלייזונג פון אונזער לאנד און אונזער פאלק.

* * *

איך האב א מאהל געליינט א מעשה פון א בת־מלכה, וועלכע דער פאטער האט פאר עפעס א זינד פערשאלטען, אז זי זאל פערוואנדעלט ווערען אין א זשאבע. נאר אויך ארומבלאנדזענדיג אלס א פראש האט זי דאך נישט פערלוירען דאס בעוואוסטזיין, אז זי וועט נאך צוריקבעקומען איהר פורפור־מאנטעל און ווערען א בת מלכה. מיר יודען זענען אויך געוועזען א בת מלכה און פאר אונזערע זינד זענען מיר פערשאלטען געווארען אין א ווארם, אין א תולעת יעקב, וואס יעדער טרעט איהם מיט די פיס. כ'לעבען נישטיג און ווערטלאז וואלט געוועזען אונזער לעבען, ווען נישט דער זיסער חלום, ווען נישט דאס בעוואוסטזיין, אז סוף כל סוף וועלען מיר נאך א מאל צוריקבעקומען דעם פורפור־מאנטעל פון א בת־מלכה...

■■■■■■

די ראדאמער־יודישע געזעלשאפט און איהר אינטערעס צו דער אקאדעמישער „זעלבסט־הילף"־אינסטיטוציע.

די געזעלשאפט פון אקאדעמישע הילף „אוקסיליום אקאדעמיקום יודאיקום" אין ראדאם, עקזיסטירט שוין ביי אונז אין שטאדט פון יאהר 1921 און פיהרט ביז צו דער לעצטער מינוט איהר טעטיגקייט, אינטענסיוו, נאך מעהר, אפילו, ווי אין גרעסערע פראווינץ־שטעדט. אלס בעווייז קענען דינען די אנגעזעהענע סומען געלד, וועלכע זענען איבערגעשיקט געווארען צו דער צענטראלע פון א. א. י. ווי אויך דאס אנערקענען ראדאם אויפ'ן אלגעמיינעם צוזאמענפאהר אין ווארשא, אלס איינע פון די לעבהאפטסטע אבטיילונגען (ראדאם פערנעמט דאס 7-טע ארט נאך ווארשא).

דאכט זיך, אז די ראדאמער געזעלשאפט וואלט זיך בעדארפט פערא־נטערעסירען מיט אזא וויכטיגע אינסטיטוציע, ווי „אוקסיליום אקאדעמיקום יודאיקום" איז, ווייל די דערמאנטע אינסטיטוציע האט זעהר גרויסע אויפגאבען צו ערפילען, און, בפרט, ביי אזעלכע שווערע מאטעריעלע בעדינגונגען.

ס'איז אבער נישט אזוי! די יודישע געזעלשאפט פון ראדאם שלאפט! די געזעלשאפטליכע ענינים געהען זי גארנישט אן! נאר מ'דארף זיך נישט וואונדערן! דאס איז שוין די מענשליכע פסיכאלאגיע. דער אנהויב פון יעדער אקציע ווערט אונטערגענומען מיט גרויס התלהבות, נאר דאס דויערט נישט לאנג, ווייל וואס גיכער מ'נעמט זיך צו א געוויסען ענין, גיכער פערנאכלעסיגט מען איהם. און אין דער הינזיכט צייכענט זיך ראדאם גאר בעזונדערס אויס. דאס איז א טרויעריגע ערשיינונג.

מיר געפינען נישט פאר נויטיג אויפצוקלערען די לעזער, וואס ס'זענען די אויפגאבען פון א. א. י., ווייל זיי זענען זעהר גוט בעקאנט אלעמען.

מיר ווילען נאר בעהויפטען, אז די הילף פאר יודישע סטודענטען בעגרעניצט זיך נישט נאר מיט'ן אויפבויען אנ'אקאדעמיש הויז אין ווארשא, נאר אויך מיט א שטענדיגע אקאדעמישע קוך, ארגאניזירען זומער־קאלאניעס און ערטיילען, פאקטיש, הילף פאר די אונפערמעגליכע סטודענטען א. א. וו.

יאהר־יעהרליך ווערען צוזאמענגערופען אלגעמיינע פערזאמלונגען פון די מיטגלידער, נאר אלע מאהל ווערען זיי בעזוכט דורך א קליין הייפעל פון די דערמאנטע. אויך היי־יאהר קען זיך די ראדאמער געזעלשאפט בעריהמען מיט איהר יעהרליכען מנהג.. נישט צו בעווייזען זיך אויף די אלגעמיינע פערזאמלונגען...

אויסער די פערוואלטונג געפינען זיך ווייניג מיטגלידער, וועמען דאס גוטס פון א. א. י. זאל ליגען אויפ'ן הארצען. צי איז, טאקי, אזוי שווער צי שענקען 1 שעה אין יאהר פאר אזא וויכטיגען ענין. ווי ס'איז די אלגעמיינע פערזאמלונג פון א. א. י.? יא מיר פערשטעהן!!? די מיטגלידער פון א. א. י. זענען פרעמד די בעדערפענישען פון יודישען סטודענט, וועלכער האט נישט קיין דאך איבער'ן קאפ און קיין ווארים ביסעל עסען, ווייל ווארשא איז דאך אבגעטיילט פון ראדאם מיט גאנצע 105 ק־לאמעטער! און זיי זענען נישט קיין עדות פון דער גרויסער נויט פון יודישען סטודענט. אבער, צי איז גענוגענד פאר אונז אזא פערענטפערונג, צי גיט איהר אייך אב, ה"ה מיטגלידער פון א. א. י., א גענוגענדען דין וחשבון פון דעם?

די געזעל. פון א. א. י. אין ראדאם צעהלט 67 מיטגלידער, און אויף די אלגעמיינע פערזאמלונגען דעם 24/4 און 9/5 ה. י. איז געוועזען אנוועזענד די בלויזע פערוואלטונג - אין פולען

דער „אומגליקליכער" מאן איז נעוועזן אזוי געריהרט פון זיין פרוי'ס טויט, אז ער האט זיך נישט געקענט „טרייסטען" פריהער ווי ער האט חתונה געהאט מיט זיין פערשטארבענער פרוי'ס שוועסטער, העלא, וועלכע האט אייגענטליך געזאלט זיין א מאמע צו איהר שוועסטער'ס יתומים, האט זי בעסער פערטראטען איהר שוועסטער אין אנ'אנדער הינזיכט: אין ארט לעבען פון איהר שוועסטער. עס האט גישט לאנג געדויערט און העלא, וועלכע איז אויך אזוי שעהן ווי איהר פערשטארבענע שוועסטער, האט אנגעהויבען צו געהן אין יענער'ס וועגען. אויך די פרוי האט דאס נעטון מיט איהר מאנ'ס וויפען. אין דער שטוב איז אליוא געבליבען נאך די דריטע שוועסטער, א יונג מיידעל, וועלכע איז פלוצים פערשוואונדען. און עס האט זיך דעריבער פערשפרייט א קלאנג, אז דער שוואגער האט זי פערקויפט פאר 200 פונט צו אנ'אראבער.

די פאליציי אין תל־אביב האט אנגעהויבען אנ'אויספארשונג וועגען דער זאך.

און אין די נאהענטסטע טעג וועט פארקומען דער פראצעס, וואס וועט געוויס אויפדעקען דעם גאנצען בארג שמוץ, אונטער וועלכען עס איז פערגראבען די פאמיליען־טראגעדיע.

(„פארווערטס")

צוזאמענשטעל, וואס איז, מוז מען מורה זיין, א זעלטענהייט אין אונזערע אינסטיטוציעס. מיר ווייסען אליין נישט, צוליב וואס דאס איז אזוי. און אפשר האבען די מיטגלידער אנ'אונבעגרעניצטען און פולען צוטרוי צו דער אלטער פערוואלטונג און זיי זענען גערן מסכים, אז די זעלבע זאל ווייטער פארזעצען איהר טהעטיגקייט. אויב ס'וואלט, אפילו, יא אזוי געווען, איז דאך געוואונשען אין נאמען פון גוטס פון דער אינסטיטוציע, אז דער צוזאמענשטעל פון דער פערוואלטונג זאל זיך שטעטס טוישען; און אמענדע קאן מען דאך נישט פערלאנגען און נויטען געוויסע פערזאנען פון דער פערוואלטונג, אז זיי זאלען שטענדיג ארבייטען אויפ'ן זעלבען געביעט.

ס'זעהט זיך עפיס אויס וואונדערליך, אז די ראדאמער געזעלשאפט, וועלכע האט ליב שטענדיג נייעס, אויף וועלכען געביעט ס'זאל נישט זיין, זאל מיטאמאל אפראבירען די זעלבע פערוואלטונג, פון וועלכע די מעהרהייט מיטגלידער, זענען שוין זייט עטליכע יאהר, נישט פערטרעטען געווארען דורך „נייע מענשען".

און וואס וועט זיין דאמאלס, ווען די פערוואלטונג, זעהענדיג א סולטשענדיגע איגנאראציע צו דער אינסטיטוציע, דורך איהרע אייגענע מיטגלידער, וועט זיך אבזאגן און דערמיט גורם זיין דאס פערמאכען אזא נויטיגע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציע?

מיר גלויבען אבער פעסט, אז די איצטיגע פערוואלטונג פון א. א. י. שטעהענדיג אויף דער הויך פון איהר אויפגאבע און זארגענדיג, אין דער ערשטער רייה, פאר'ן גוטס פון יודישען אקאדעמיקער, וועלכער איז דער קולטורעלער יסוד פון יודישען פאלק, וועט דאס נישט טהוען און מיט פערגנוגען וועט זי פארטזעצען די אנגעהויבענע ארבייט, בענוצענדיג זיך מיט דער דעוויז, אז „ס'איז גרינג עפיס צו פערניכטען, אבער ס'איז שווערער עפ צוריק אויפצובויען" – און ווירקליך וועט זי בעקומען דעם געהעריגען דאנק פאר איהר פרוכטבארע און אינטענסיווע ארבייט, פון זאמלער פון די פרובען, פון יודישען סטודענט און נישט פון דער זייט, וואס טראקטירט די ארגאניזאציע „אוקסיליום אקאדעמיקום יודאיקום" אין ראדאם, ווי א שטיפמוטער.

מיר ווילען האפען, אז די געמאכטע פארווארפען דער ראדאמער געזעלשאפט, וועלען נישט זיין אהן נוצען פאר אונזער אינסטיטוציע, א. א. י. ווייל זיי וועלען אויפוועקען די ראדאמער יודישע געזעלשאפט פון לעטארגישען שלאף און וועלען צובלאזען די נאך ברענענדע פונקען אין איהר, און דאן וועט די געזעלשאפט איילען צו א גיכער מיטארבייט מיט אונזער קאמיטעט — וואס וועט אויך זיין אונזער איינציגער בענעהר.

ה. בלומאן.

יום-טוב'דיגער שמועס.

פון אונקלוס

„כפה עליהם את ההר כגיגית ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו, פה תהא קבורתכם".
(שבת סה.)

גלויבט מיר, איך בין נישט קיין אפיקורס און איך האלט שטארק פון אידישקייט, נאר אונזערע יום-טובים זענען מיר עפעס נישט שטארק צום הארצען.

נעמט למשל סוכות — מ'קען נישט זאגען, ס'איז א גוטער יום טוב, מ'מעג עסען וואס מ'וויל, די בעסטע פאטראוועס, אבער נישט וואו מ'וויל, נאר ערגעץ אין א שייכלער, צי אין שטאל, איבערגעדעקט מיט סכך, אדער מיט שטרוי...

נעמט ווידער פסח — שוין גאר א גוטער יום-טוב, מ'מעג עסען וואו מ'וויל אפילו אין א פאלאץ, טאר מען אבער נישט עסען וואס מ'וויל, און נישט איין איד צוברעכט זיך די ציין איבער די הארטע מצות...

בלייבט אונז איבער איין שטיקעל שבועות — א יום-טוב ווער מיר גוט'ס ווינשט, מ'מעג עסען יואו מ'וויל און וואס מ'וויל און דער עיקר עס שמעקט מיט פריהלינג, מיט לעבען — אבער..

אז איך הויב אן צו מאכען א שטיקעלע חשבון-הנפש און גיב א קלער וועגען דעם מקור פון דעם דאזיגען יום-טוב, ווערט מיר קאלעמוטנע אויפ'ן הארצען...

טאקע „אתה בחרתנו מכל העמים"... טאקע „אהבת אתנו"... טאקע זמן מתן-תורתנו"... און טאקע „יקרה היא מפנינים"...

א טייערע תורה'לע כ'לעבען - מיר האבען געטהון א גוטען שידוך און הלואי זאלען מיר זיך מיט איהר עלטערען אין נחת ביז הונדערט-און-צוואנציג יאהר, אבער ווי אזוי איז דער שידוך צוגעגאנגען?

„זי" איז געווען א פרינצעסין, א בת-יחידה ביי דעם אלוועלטלאכען מאנארך און אז די צייט איז געקומען, זי האט בעדארפט א כלה ווערען, איז דער טאטע דער בורא עולם, אוועק זיכען פון אירעט-וועגען א חתן.

פריער פון אלע. איז ער געגאנגען צום „יחסן" פון דער משפחה, צו אונזער ברודער ר' עשו'ן און האט צו איהם אזוי געזאגט:

אדומי! איך האב פאר דיינעטוועגען א טאכטער, מיט אלע מעלות, ניט אויס די געלעגענהייט...

האט ר' עשו'קי זיך אנגעכאפט — א כלה מיט מעלות, פאר וואס נישט אבער, אז ס'איז דא מעלות איז דאך מסתמא דא חסרונות אויך, טא וואס זשע זענען איהרע חסרונות? זי האט עפעס קאפריזען?..

— „לא תרצח" — איז געווען דער ענטפער.

— וו-א-ס?,--- האט ער א נעם געטון דעם שווערד און זיך געשטעלט אין א העלדישער-פאזע זי וויל פארשוועכן דעם כבוד פון מיין טאטען? „ועל חרבך תחיה". זיין צואה איז ביי מיר הייליג.

איז דער בורא-עולם אוועק צו אונזער קוזין דעם בן-עמון און אז דער דאזיגער „נואף" האט דערהערט דעם „לא תנאף", איז ער פשוט ווארען געווארען ערגעץ אין דער וועלט-געשיכטע און אזוי ווי אין ים אריין.

האט דער אלמעכטיגער מאנארך געזעהן, אז מיט די יונגווארג איז נישט צו מאכען, איז ער אוועק צו דעם אלטען טערק צו אונזער פעטער ישמעאל'ן, וואס האט א הארעם און זאגט זיך קיינמאל נישט אב פון צונעמען נאך א ווייב...

אבער, אז דער פרא אדם האט דערהערט „לא תגנב", איז ער א פערציטערטער געווארען:

— וואס הייסט „לא" און וואו וועל איך נעמען פרנסה?

און דער אלוועלטליכער קעניג האט זיך ערנסט פערטראכט, וואו נעמט מען א חתן?

גאר פלוצלונג האט זיך. א שטעל געטין די יונגערע טאכטער, די תורה שבעל פה און זי די קלוגע גמרא האט געפונען א עצה:

„בתך בגרה שחרר עבדך ותן לה"— איז דיין טאכטער א בגרת, טא בעפריי דיין קנעכט און נעם איהם פאר א איידעם.

און פון דעם לאנד מצרים, פון דער אייביגער קנעכטשאפט האט מען דעם שקלאף ישראליק בעפרייט.

דאס גאנצע גוטס פון מצרים, האט מען איהם נדן געגעבען, דעם ים האט מען פון זיינעטוועגען געשפאלטען, מ'האט איהם צו דער כלה געבראכט און תנאים געשריבען.

נאר ווען דער שדכן, אונזער רבי משה האט דערזעהן, אז דאס איז א עם קשה-עורף, וואס קלערט נאר וועגען דעם עגל-הזהב, האט ער די תנאים צוריסען, די לוחות צובראכען און...

מ'האט א חופה געשטעלט...

אבער א חופה איז דאס געווען, ניט פון זיידענס און נישט פון סאמעט, נאר דעם גאנצען בארג-סיני האט מען איהם אויפ'ן קאפ ארויפגעלייגט און מ'האט איהם נאר עטליכע ווערטער געזאגט:

„ווילסטו מקדש זיין איז גוט, און אויב נישט, ווערסטו באלד בעגראבען"..

און ער האט זיך דערשראקען און א געשריי געטון:

„נעשה ונשמע"!

און פון דאמאלסט אן, איז איהם א אייביגער פעלער טערבליבען— פריהער „טוט ער אב" און נאכדעם פרעגט ער — „וואס"?...

* * *

א טייערער יום-טוב שבועות, דאס איז דער טאג פון אונזער ברילאנטענער חתונה מיט דער געטלעכער פרינצעסין.

אבער איין זאך קען איך דאך נישט פערשטעהן: פארוואס, האט מען זיי, די אויס-יאורפען פון דער וועלט נעפרעגט צי זיי ווילען דעם שידוך, און אונז האט מען א בארג אויפ'ן קאפ ארויסגעלייגט אין... איבעריגנס, ווער ווייסט? אפשר עסען מיר טאקי דערפאר שבועות מילכיגס. פונקט ווי אין די גיין טעג...

וואס הערט זיך אין ראדאם.

די שטימונג אין ראדאם אין די טעג פון די היסטארישע געשעהעניששען אין לאנד.

פאריגען מיטוואך, 5 א זייגער פארנאכט, האט זיך אין ראדאם פערשפרייט די ידיעה, אז פילסודסקי שטעהט מיט זיין מיליטער אין פראגע. די ידיעה האט ארויסגערופען א גרויסען רושם אין שטאדט. דער דאלאר, וועלכער איז אינדערפריה געשטאנען 10.30, איז ביינאכט ארויפגעשפרונגען אויף איבער עלף. די שטימונג איז א רוהיגע.

דאנערשטאג אינדערפריה

האט זיך אין גאס בעוויזען אנ׳אויפרוף פון קעלצער וואיעוואדע, ה׳ מאנטויפעל, אין וועלכען ס׳ווערט געזאגט, אז צוליב די אונרוהיגע שטימונג, ווערט פערווערט זיך צו פערזאמלען אין פערמאכטע לאקאלען, ווי אויך אין עפענטליכע ערטער.

די ווארשאווער צייטונגען, אויסער דער „מאמענט", וועלכער האט נישט געבראכט קיין שום ידיעות וועגען די געשעהענישען אין ווארשא, זענען אינדערפריה נישט געקומען.

אינטערעסאנט איז, אז נישט קוקענדיג אויפ׳ן חנא־טאג, האט די „סלאוואָ" ארויסגעלאזט צוויי עקסטרא אויפגאבעס און די „זשיציע ראבאטניטשע" איינע, וועלכע זענען אי׳ן משך פון א קורצער צייט פערקויפט געווארען. די אויפגאבעס האבען אויפגעגעבען פיל נישט ריכטיגע ידיעות, וועלענדיג אזוי ארום, פערשטעהט זיך, שלאגען קאפיטאל און איבערשטייגען די צווייטע מיט איהרע סענסאציעס.

א זייגער 7 אווענד זענען אנגעקומען אלע ווארשאווער פוילישע צייטונגען, ווי אויך דער „היינט", וועלכער האט גענוי איבערגעגעבען דעם גאנג פון די געשעהענישען אין ווארשא.

די מהומה ביי די צייטונגען איז געווען אונבעשרייבליך. טויזענדטער מענשען האבען בעלאגערט ליפינסקי׳ס צייטונג׳ס־געשעפט און ערווארט זייער רייה, כדי צו בעקומען א צייטונג. פיל מענשען האבען בעצאהלט פאר די צייטונגען צו 2 זל. און פערגעסען, פון גרויס דענערווירונג א רעשט צו־נעמען.

א זייגער 10 אין אוועגד, האבען זיך פערזאמעלט, אין רוג וואעל און לובלינער, עטליכע „סטושעלצעס", וועלכע האבען אנגעהויבען צו זינגען „מי פיערוושא בריגאדא", מיט אויפגעשרייען לכבוד פילסודסקי׳ן און געגען וויטאס׳עס רעגירונג. ס׳האבען זיך דאן געלאזט הערען איינינע שאסען אין די לופטען און דער המון איז זיך צוגאנגען.

פרייטאג פריה

האט די „סלאוואָ" ארויסגעלאזט איהר דריטע אויסגאבע, אין וועלכע זי האט איבערגעגעבען נישט ריכטיגע ידיעות וועגען צושטאנד פון פילסודסקי׳ס מיליטער. אויך די ליבעראלע צייטונג „גלאס" האט ארויסגעלאזט איהר ערשטע עקסטרא אויסגאבע.

די צוגען פון ווארשא זענען נישט אנגעקומען דורך דעמבלין, נאר דורך קאלושקי און דעריבער זענען די ווארשאווער צייטונגען, פרייטאג, געענצליך נישט געקומען. בלויז דער „מאמענט" איז געקומען ערשט 7 פארנאכט.

ט׳האט זיך פערשפרייט א קלאנג, אז דער היגער 72־טער פולק האט אויך ארויסגעריהט קיין ווארשא, נאר אין דעמבלין האט מען איהם פערהאלטען.

די שפאנונג איז אונגעהויער, מיט גרויס נייגיריגקייט ערווארט מען ידיעות פון ווארשא.

א זייגער האלב 8 אוועגד האבען זיך צוזאמענגענומען א גרעסערע גרופע דעמאנסטראנטען, וועלכע האט מיט׳ן געזאנג „מי פיערוושא בריגאדא" און מיט אויסרופען לכבוד פילפודסקי׳ן און געגען וויטאס׳ן, האבען זיי דורכמארשירט די גאסען: מאריאצקא, פילסודסקי, 3—טער מאי און לובלינער. 9 א זייגער איז אנגעקומען א אבטיילונג רייטער־פאליציי, וועלכע האט נאכגעגלייט דעם המון און שפעטער איהם פונאנדערגעטריבען.

די שטימונג איז א געשפאנטע. מען זעהט אפטע פאליציי - פאטרולען צו 3—4 מאן.

שבת אין דער פריה.

האט די „סלאָיואָ" ארויסגעלאזט איהר 4־טע און לעצטע אויסגאבע מיט א סך נישט ריכטיגע ידיעות.

ס׳זענען אויך אנגעקומען אלע פרייטאג׳דיגע ווארשעווער צייטונגען מיט פיל סענסאציאנעלע ידיעות.

די קאנאליזאציע־ארבייטער האבען זיך סאלידאריזירט מיט׳ן אלגעמיינעם סטרייק אין גאנץ פוילען אין דעם טאג און פערסטרייקט.

א זייגער 10 פריה האט זיך איבער ראדאם פערשפרייט א ידיעה, אז דער בעלוועדער איז גענומען און איבערגעגאנגען צו פילסודסקי׳ן.

די ידיעות זענען בעשטעטיגט געווארען דורך עקסטרא אויסגאבעס פון „גלאס" און „זשיציע ראבאטניטשע".

11 א זייגער אין דער פריה האט זיך צוזאמענגענומען, לעבען בנין פון דער „קראנקען־קאסע, א גרויסער המון ארבייטער, וועלכע האבען זיך פארמירט אין א צוג און ארויסגערירט אויפ׳ן פלאץ 3 מאי מיט א דעמאנסטראציע, וואו ס׳האבען גערעדט די ה״ה צאלון, שטשאווינסקי, און גזשעטשנאראווסקי. דארט האבען זיך אויך פארמירט די „סטשעלצעס" אין זייערע אוניפארמען, און דער 7—טער פולק, וועלכער איז געקומען פון ווארשא.

דער ה׳ גזשעטשנאראווסקי, פאדערט אויף אין זיין רעדע, אז אלע ארבייטער זאלען גיין צום סטאראסטווא, איבערנעמען די מאכט.

אויפ׳ן וועג צום סטאראסטווא, זענען עטליכע דעמאנסטראנטען אריין אין דער רעדאקציע פון „סלאווא" און אראברייסענדיג די שילד, געגצליך דעמאלירט די רעדאקציע און אדמיניסטראציע. די „סלאווא" איז פון דעם טאג נישט ערשינען.

ביים בנין פון סטאראסטווא האבען זיך די דעמאנסטראנטען אבגעשטעלט און א דעלעגאציע, וועלכע איז בעשטאנען פון די ה״ה ד״ר קעלעס קרויז, אדוו. שטשאווינסקי א. א. איז אריינגעגאנגען אין סטאראסטויא, פון דארט סעלעפאנירט צום וואיעוואדא און געפאדערט פון איהם, זאפארט אבצושטעלען דעם ראדאמער סטאראסטע ה׳ סטשעשעווסקי, פון זיין אמט. דער ה׳ וואיעוואדע איז ענטקעגענגעקומען דעם וואונש פון דער דעלעגאציע, און אבגעשטעלט דעם ה׳ סטשעשעווסקי פון זיין אמט, בעשטימענדיג אלס צייטווייליגען סטאראסטא דעם ביז איצטיגען וויצע סטא־אסטע, ה׳ בזשאסקעוויטש, ווי אויך אלס פערטרויאונג׳ס־מאן פון דער בעפעלקערונג, ה׳ שטשאווינסקי.

די דעמאנסטראציע איז דאן צוריק געגאנגען און פאר׳ן בנין פון מאגיסטראט האט זי זיך אונזשעלעזט.

דער ה׳ גזשעטשנאראווסקי, רעדט וועגען דער בעדייטונג פון פילסודסקי׳ס נצחון און אויסררייקענדיג זיין דאנק דעם פעראיין פון די באהן־ארבייטער מאר זייער לאיאלער האנדלונג, מיט אויסרופען לכבוד פילסודסקי׳ן און געגען די פאשיסטען און מאנארכיסטען, שליסט ער די דעמאנסטראציע און בעט אלע זיך צוצוגעהן און צו פערהאלטען זיך רוהיג.

שבת 12 אזייגער מיטאג, האט אונזער רעדאקציע ערהאלטען פון ווארשאווער גענעראל־שטאב פאלגענדע קאמוניקאט דעפעשע:

וואַרשא דעם 15/4 1926 5.40 פריה 88. №

צו אלע ציווילע און רעגירונגס—אמטען, ווי אויך צו אלע רעדאקציעס.

דער־ הערר מלוכה־פרעזידענט האט זיך אבגעזאגט פון אמט לטובת דעם מארשאל פילסודסקי און האט איהם אנערקענט אלס דעם איינציגען ווירדיגען און בערופענעם צו רעגירען מיט פוילען.

די רעגירונג פון וויטאס׳ן איז אויפגעלעזט געווארען.

דער מארשאל פילסודסקי ארבייט צוזאמען מיט׳ן מארשאלעק ראטאי וועגען בילדען א נייע רעגירונג, וואס זאל בעשטעהען פון מענשען צהרליכע, וואס זענען ראוי צו דער מאכט.

די אבטיילונגען וועלען נאכ׳ן ברענגען זיי אין ארדנונג, אבגעשיקט ווערן טראנספארטען־וויין צו זייערע גארניזאנען.

דער מארשאל פילסודסקי פעראָרדענט אבצוהיטען די רוה און די געגענזייטיגע ווירדע פון מיליטער.

דער שעף פון גענעראל־שטאב

בורהארדט בוקאצקי

בריגאדע־גענעראל.

די דאזיגע טעלעגראמע, ווי אויך א מעלדונג, אז אלס ראדאמער סטאראסטא איז בעשטימט געווארען דער ה׳ בזשאסקעוויטש און אלס פערטרויאונג׳ס־מאן דער ה׳ שטשאווינסקי, זענען אויסגעקלעבט געווארען פארנאכט אין די גאסען.

ווי מען שמועסט, זאל מען האבען איינינע פאליציי־פשאדאווניקעס ארעסטירט.

איבער די גאסען דרעהען זיך א־ום פאטרולען — „שטשעלצעס" מיט ביקסען, וואס דערמאנט די ענטשטעהונג פון פוילען אין יאהר 1918.

דער געדראנג ביי די צייטונגען, שבת פארנאכט, איז געווען אונבנ־

ש־ייבליך.

א גאנצען שבת'דיגען טאָג זענען איבער'ן שטאדט געהאנגען די פוילישע נאציאָנאלע פעהנער, אלס צייכען פון פילסודסקי'ס נצחון.

די שטימונג איז שוין געגצליך רו-היג. די צוגען קורסירען אויך נאָרמאַל און די צייטונגען זענען שוין זונטאָג פריה געקומען צו דער צייט.

* * *

היינטיגען זונטאָג זענען דורך די צייטווייליגע פערטרעטער פון סטאַראָס-טאַ, ה"ה בזשאָסקעוויטש און שטשאַ-ווינסקי ארויסגעלאָזט געוואָרען אויס-רופען, אין וועלכע ס'ווערען פערווערט כל'—ערליי אָנפאַלען אויף די פּאָליציי-בעאַמטע, אונטער דער דראָהונג פון אַרעסט און גערינגליכע שטראָף.

גלייכצייטיג ווערט געמאָלדען, אַז דער פּאָליציי-קאָמיסאַר, ה' זשאַרנאָוו-סקי און דער אונטער-קאָמיסאַר ה' נאָ-וואַק זענען צוליב די ווי געמאכטע פערווארפען, אין צוזאמענהאנג מיט די געשעהענישען דעם 14/5, אָבגעשטעלט גע-וואָרען פון זייער אַמט, און נענען זיי איז פערפיהרט געוואָרען אַנ'אויספאָר-שונג.

פ'זעהט פערמייידענט זיך נישט צו פערזאַמלען אין גרעסערע גרופען ווי 8 מאַן, אונטער דער דראָהונג פון גע-ריכטליכע קאָנסעקווענצען.

* * *

אין „ראַבאָטניק" פון היינטיגען זונ-טאָג, ליינען מיר אַ טעלעגראַנישע ידיעה פון ראדאם, אין וועלכער ס'ווערט גע-זאָגט, אז בשעת די דעלעגאַציע פון די ח"ה קעלעסקרויז, שטשאָווינסקי א. א. האָבען זיך געווענדעט צום געווע-זענעם סטאראָסטאַ, ה' פּטושעשעווסקי, ער זאָל זיך אָבגעבען אין דעמיסיע, האט ער זיך קאַטעגאָריש ענטזאָגט דאס צו ערפילען. ה' קעלעסקרויז האָט דאן פאָרגעלייגט דעם ג' סטאַראָסטא, זיך ווענען דעם צו פערשטענדיגען מיט'ן ה' וואָיעוואָדע אין קעלץ, דער וואָיע-וואָדע האָט מתחילת נישט מסכים גע-ווען, אָבער נאָכ'ן אויפקלערען דורכ'ן ה' קעלעסקרויז די נעשאַפענע סיטואַצ-יע, האָט דער ה' וואָיעוואָדע ענדליך איינגעשטימט אָבצושטעלען דעם ה' פטושעשעווסקי פון זיין אַמט און אויף זיין אָרט נאָמינירט, אלס צייטווייליגע פערטרעטער; די ה"ה: וויצע-סטאַ-ראָסטא בזשאָסקעוויטש און אַדוו. ה' שטשאָווינסקי אַלס פערטרויאונג'ס—מאַן פון דער בעפעלקערונג.

וויאָס אנבעלאַנגט די איבערצייגונגען פון היינטיגען סטאַראָסטא, ה' בזשאָש-קעוויטש, גיט אָן דער „ראַבאָטניק" דעם פאקט, אַז במשך פון די דריי אוגרוהיגע טעג, האָט דער געוו. סטאַ-ראָסטאַ, ה' פטושעשעווסקי, אָבגעשטעלט דעם וויצע-סטאראָסטאָ, ה' בזשאָשקע-וויטש אין זיין טעטיגקייט.

געשטאכען אַ יודיש יונגעל.

זונטאג 10 אין דער פ"יה, בשעת דער יונגער שלאָסער מאיר ווייסעלמאן (17 יאָהר אלט) איז געגאנגען אויף דער שפּאציר־גאס, איז ער בעפאלען געוואָרען פון אַ קריסטליך יונגעל, וועלכער האט זיך אין תחילת צו איהם געטשעפעט און געיוארפען שלאָגען. דער אנפאלער האָט זיך מיט בלויז שלאָגען נישט בעגניגענט און אמלעצט אַרויסגעכאפּט אַ מעסער פון טאַש. זעהענדיג די סכנה, וואס שטעהט איהם פאַר, האָט דאס יודישע יונגעל גענו-מען אנטלויפען אין דער ריכטונג פון דער שעווצקא גאס אויף דער צווייטער זייט פון דער דייטשער קירכע. דער מערדערישער אָנפאלער האָט איהם אַ צווילדעוועטער נאָכגעיאָגט און פון אונטען געשטאכען איהם מיטן מעסער אין ריקען. דאס פערוואונדעטע יונגעל איז געבליבען אין אַ האלב-בעוואוסט-לאָזען צושטאַנד און נישט בכח געווען צו רופען נאָך הילף. און דעם מער-דער איז אַזוי נאך געלונגען פערשווינ-דען צו ווערען.

דאָס געשטאכענע יונגעל האט מען אָבגעפיהרט אין יודישען שפּיטאָל, וואו מ'האָט איהם געגעבען די ערשטע הילף.

זיצונג פון שטאָדט-ראַט.

דאנערשטאג, מוצאי יום טוב, קומט פאָר אין שטאָדט־ראט א זיצונג, אויף וועלכער ס'וועט צום צווייטען מאָהל בעטראכט ווערען דער פונקט וועגען דער מאַגיסטראַט־הלואה פון די 50,000 זלאָטעס אויף עפענטליכע אר— בייט.

כדאי צו דערמאָנען, דאס די זעל-בע זיצונג האָט געזאלט צושטאנד קומען דינסטאג, די ערשטע נאכט שבועות, נאר צוליב די מאָטיווירונג, פון די יודישע ראטמענער, אז דאמאלס פאלט אויס דער יודישער יום־טוב און זיי וועלען זיך דעריבער אין דער זיצונג נישט קאָנען בעטייליגען, איז די זיצונג אָבגעלעגט געוואָרען אויף דאנערשטאג ביינאכט.

פון „ט אָ ז"

די געזעלשאַפט „טאָז" אין ראדאם וועט ווי דאס פאריגע יאהר, אויך וואו ס'וועלען גענוסען פון פרישע דעם היינטיגען זומער איינאָרדנען לופט און גוטע ערנעהרונג ביז 100 אין נארבאטקע אַ זומער-קאלאָניע קינדער.

די גרעסטע פושקעס אין חדש ניסן

1)	משה וואודקע רווינסקא 27	6.25
2)	לעאָן דען שעראָקא 15	6.00
3)	ספּולדזעלניא פאר האנדעל 3 מאי № 2	5.75
4)	צבי גוטשטאדט לובעלסקא 30	5.50
5)	לייביל פרידמאן סקארשעוסקאַ 31	5.50
6)	דוד סאָיוא מלעצנא	5.00
7)	חיים בירענבוים לובעלסקא 19	5.00
8)	ראובן וואלף לובעלסקאַ 30	5.00

די גרעסטע פושקעס אין חדש אייר

1)	דוד סאָיוא מלעצנא	6.75
2)	ספּולדזעלנא פאר האנדעל 3 מאַי	6.50
3)	יצחק מאיר ראזענבערג לובעלסקא 9	5.00
4)	חיים בירענבוים לובעלסקא 19	4.75
5)	פנחס ליכטענשטיין דלוגא 26	4.75
6)	אברהם גאָלדבערג לובעלסקא 9	4.50

די טעג קומען פאר די הרקה פון חדש סיון. וועלכע פושקעס וועלען זיך היינט אויסצייכענען!!

פון דער געזעלשאַפט
„Auxilium Academicum Judaicum"
קאָמוניקאט.

מיר מאַכען בעקאנט די ג' מיטגלי-דער פון A. A. J. דאָס צוליב דעם, וואס די ערשטע צוויי אַלגעמיינע פער-זאמלונגען פון די מיטגלידער זענען נישט צו-שטאנד געקומען, צוליב דער קליינער צאהל אָנוועזענדע, האט די פערוואלטונג פון „אאוקסיליום אַקד. יוד." זעהענדיג די פעראינטערעסירונג פאר אזאַ נוצליכע אינסטיטוציע, און נישט וועלענדיג זי ליקווידירען, (עס וואלטען אזוי נאך געליטען די אונ-פערמעגליכע סטודענטען), פיהלט זי זיך אין חוב ווייטער צו פיהרען איהר טהעטיגקייט פאר'ן גוט'ס פון א. א. י. ביז צו די ווייטערדיגע וואהלען.

דער צוזאמענשטעל פון דער פער-וואלטונג פון א. א. י. אויפ'ן היינטי-גען יאהר שטעלט זיך פאר אזוי.

1)	ס"ר ר. מיטעלשטעדט	פרעזעס
2)	דיר. ר. פרענקעל	וויצע „
3)	ד"ר שענדעראוויטש	„ „
4)	ה. בלומאן	קאַסירער
5)	דענטיסט ה. טאַטער.	סעקרעטאר
6)	ד"ר לעווינגאָוואַ	מיטגלידער פון דער פערוואַלטונג.
7)	קאַרישעוויצאָווע	
8)	דענטיסט. טאָטאַראָווע	
9)	„ ראַקאָטשאָויץ	
10)	ניימאן	פון דער סטודענטישער קאָלע

טהעטיגקײַט'ס-בעריכט
פון „אאוקסיליום אַקאַדעמיקום יודאַיקום".

הכנסה

סאלדא פון יאָהר 1925		12.53
מיטגליד'ם - אָבצאָהלונגען	536 60	
בלימלעך, פאָנטען־לאָטעריע, אָווענדען און טעאַטער	1941.28	
אָבגעגעבענע הלואות	55.00	
נדבות	30.00	
קליינע איינקונפט	2.00	
		2564.88
		2577.41

הוצאה

איבערגעשיקט פאר דער צענטראַלע אין ווארשא	20,10,00 זל.
פאַר אינקאסירען	92,05 „
פערשידענע אויסגאַבען	166.35 „
ביורא און פאָרטאָ - אויסגאַבען	110,50 „
פאַר אַנאָנסען און בעקאַנטמאַכונגען	40,00 „
הלואות	55.00 „
שטיצעס	6,00 „
סאלדא אויפ'ן 21 טען קוויעטשען	93 51 „
	2577.41 זל.

וואס הערט זיך איז קעלץ.

פון דער אידישער קהלה.

ענדליך נאך א צייט פון כמעט 6 חדשים, איז דער ביודזשעט פון דער קהלה אויפ'ן יאהר 1926 שוין בעשטעטיגט געווארען אויף דער לעצטער ראטזיצונג, זונטאג דעם 9־טען ה. ח

דער דרייסטער באנדיט האט בעקומען 6 חדשים תפיסה.

ווי מיר האבען שוין געהאט געמאלדען אין איינעם פון די לעצטע נומערען פון אונזער צייטונג, האט א געוויסער פראפעסיאנעלער גנב ארויסגעכאפט פון ה' גאלדבלום, א געוויסע כומז געלד אויף דער פאסט, בשעת'ן איינצאהלען אין דער פ. ק. א. וועלכער איז אויפ'ן ארט פערהאלטען און ארעסטירט געווארען.

די טעג איז פארגעקומען דער פראצעס פון דעם דרייסטען גנב, וועלכער איז פער'משפט געווארען אויף 6 חדשים תפיסה.

א געהיימניספולער מת.

דעם פאריגען דאנערשטאג האבען דורכגעהנדיג אין וואלד „גרוכאווקע" בעמערקט א טויטען קערפער, פון א מאנספערזאן.

די גריכטליך—מעדיצינישע קאמיסיע וואס איז אנגעקומען אויפ'ן ארט, האט פעסטגעשטעלט, אז דער אומגעקומענער איז בעגאנגען זעלבסטמארד. ביים זעלבסטמערדער האט מען קיין שום דאקומענטען נישט געפונען.

ג נ י ב ו ת.

די טעג האט מען ק. בארגעלאווסקי (פראסטא 32) אויף דער פאסט ארויסגענומען 53 זל. דעם טאשען גנב האט מען נישט געחאפט.

אין די וואוינונג פון ה' ר. (שענקעוויטש־גאס) איז אריינגעקומען א אונבעקאנטער פערזאן און ווען די דינסט האט איהם געזאגט, אז ס'איז קיינער נישטא אין שטוב, האט ער זיך אוועקגעזעצט שרייבען א בריעף, און די דינסט מיט דעם בריעף אוועקגעשיקט. אין איהר אביועזענהייט האט ער דער־ווייל בעוויזען צוצוגנב'ענען א פארטמאנעטקע און עטליכע חפצים.

די וואהלען צו דער קראנקען — קאסע

אין צוזאמענהאנג מיט די פארשטעהענדע וואהלען צו דער קראנקן־קאסע, איז שבת, דעם 8 טען ה. ח. 4 אזייגער נ. מ. פארגעקומען אין לאקאל פון ביורא „לאנטשנאטשט" מארק 6 № א גרויסע פערזאמלונג פון די אידישע ביוראליסטען און האנדעלס אנגעשטעלטע, וועגען דער שטעלונג צו די וואהלען.

נאכ'ן בעטראכטען איינגע פראגען, איז אויסגעוועהלט געווארען א צייטווייליגער וואהל־קאמיטעט פון עטליכע פערזאן מיט'ן ה' צעמבערקאוויטש בראש.

צווישען אנדערע, איז אויפ'ן וואונש פון די פערזאמעלטע, בעשלאסען אויפסנייע צו ארגאניזירען דעם פעראיין פון ביוראליסטען און האנדעלס אנגעשטעלטע.

די ערשטע טריט וועגען דעם פעראיין זענען שוין געמאכט געווארען, אין די נאהענטסטע טעג, נאכ'ן ערהאלטען פון דער ווארשאווער צענטראלער דעם בעשטעטיגטען סטאטוט, וועט גלייך צונויפגערופען ווערען א אלגעמיינע פערזאמלונג.

ס'איז זעהר געוואונשען, אז אידישע אינציאטארען זאלען דערזעהן א ביסעל צוציילען, ווייל דער פעראיין איז פשוט א לעבענס־פראגע פאר אלע אנגעשטעלטע.

א שענער ביישפיל.

לויט בעט אינציאטיווע פון די ה"ה ג. מאשקאוויץ, יצחק קליינמאן, יעקב שלמה מאשקאוויטש און י. מ. פוקס, האבען די ראדאמסקער חסידים פון אונזער שטאדט געגרינדעט א גמילות־חסדים־קאסע, אין וועלכער עס בעקומען לאנגטערמיניגע און אהן פראצענטיגע הלוואות, אלע נויטבעדערפטיגע מתפללים פון דעם שטיבעל.

ביז יעצט איז שוין געלונגען צו שאפען איבער טויזענד זלאטעס, וועלכע זענען באלד צוטיילט געווארען.

ווי מיר ווערען אינפארמירט, האבען זיך די איניציאטארען געווענדעט צו זייער רבי'ן און צו עטליכע ראדאמסקער חסידים אין אמעריקא, נאך שטיצע פאר דער גמילות חסדים קאסע. עס וואלט געוואונשען געווען, אז דער אנהויב פון די ראדאמסקער חסידים, זאל דינען אלס יסוד פאר א ברייטער הילפס־אקציע אין אונזער שטאדט.

פון האנדווערקער־פעראיין.

שבת אווענד, דעם 8־טען ה. ח. איז אין לאקאל פון אידישען האנדווערקער־פעראיין (קאזשא 2) פארגעקומען א רעפעראט פון ה' ראסנער (פון ווארשא) א. ד. ט. „די קאאפעראטיווע בעוועגונג".

פארז. ה' י. גוטמאן, האט געעפענט די פערזאמלונג, פארגעשטעלט די 2 פארשטעהער פונ'ם צענטראלען האנדווערקער־פעראיין אין ווארשא, די ה"ה ראסנער און פינקעלקרויט און האט איבערגעגעבען דעם פארזיץ דעם פרעזעס פון דער אידישער קהלה, ה' רייזמאן.

ה' ראסנער האט געהאלטען א 2 שעה'דיגען רעפעראט, האט געגעבען א גענויען איבערבליק וועגען דער ענטשטעהונג פון דער פוילישער מלוכה מיט 8 יאהר צוריק, האט גערעדט וועגען דער עקאנאמישע פאליטיק פון דער פוילישער מלוכה און בתוכם אויך די אידישע האנדווערקער, האט אויך געווידמעט א געוויסע צייט וועגען דער ארגאניזאציאנ'ס נויטיגקייט פונ'ם אידישען האנדווערקער אין איצטיגען מאמענט, האט בעריהרט די צעכען־פראגע און האט גענוי אנטוויקעלט דעם געדאנק פון דער קאאפעראטיווער בעוועגונג ביי אידען.

דער רעפעראט פון ה' ראסנער האט געמאכט א געהעריגען איינדרוק.

11 א זייגער אווענד, האט ה' רייזמאן געשלאסען די פערזאמלונג.

ביי נאכט איז אין דער וואהנונג פון ה' יודעל גוטמאן פארגעקומען א באנקעט לכבוד די געסט. ס'זענען געהאלטען געווארען טאסטען דורך די ה"ה: ד"ר פלעשלער, י. רייזמאן, י. גוטמאן און אנדערע און מ'האט געמיטליך פערברענגט ביז 4 א זייגער אין דער פריה.

א אינוואלידען צוזאמענפאהר אין קעלץ.

זונטאג, דעם 23—טען מאי ה. י. קומט פאר אין לאקאל פון דער אידישער קהלה 4 א זייגער נ. מ. א צוזאמענפאהר פון די אידישע מלחמה־אינוואלידען, אלמנות און מלחמה־יתומים, פון קעלצער קרייז, וועגען שאפען א קרייז־אינוואלידען־פעראיין פאר די אידישע מלחמה־אינוואלידען (צוהן אינטערשייד פון וועלכער ס'איז נאר מלחמה) אלמנות אין מלחמה־יתומים

אויפ'ן צוזאמענפאהר וועט ספעציעל קומען א פארשטעהער פונ'ם צענטראלען אידישען אינוואלידען—פעראיין אין קראקא.

פון ספארט־קלוב „מכבי"

ווי בעוואוסט, קעמפט שוין דער קעלצער „מכבי" א לענגערע צייט צו בעקומען, א אייגענעם ספארט—פלאץ. ס'איז שוין דורך דעם קלוב איינגעארדערט געווארען פערשידענע זאמלונגען, אבער די אלע סומען קלעקען נישט אויף א אייגענעם פלאץ און מען מוז יעדעס מאהל אנקומען צום 4־טען פולק.

און שוין פיעל מאהל האט זיך דער קלוב געווענדעט צום נישט אידישען בעוואוסטען אנטיסעמיטישען ספארט־קלוב „סאקול" אבער יעדעס מאל האבען זיי איין און דעם זעלבען תירוץ: „מיר גיבען נישט אב דעם ספארט פלאץ פאר אידען" אונזערע אחינו בני ישראל אין קעלץ, וועלכע קאנען שוין פון לאנג די טאקטיק פון „סאקול" ווילען ליבער בעזוכען די מעטשען פון „סאקול" איידער פון „מכבי". האטש זיי זענען דארט גישט קיין גערעטענע געסט.

פון „צעירי—מזרחי"

די לעצטע צייט, האט זיך אונזער ארבייט אויפ'ן קולטורעלען געביט זעהר ענטוויקעלט. ס'איז איינגעארדענט געווארען העברעאישע קורסען, אויף וועלכע מ'לערנען די בעסטע פעדאגאגישע ה. העברעאישע קרעפטען. ס ווערען גצלערענט פאלגענדע למודים דורך די לעהרער י. ל. מיצענמאכער און פ. ציטרין: העברעאישע שפראך, אידישע געשיכטע, פאלעסטינא־גראפיע און תנ"ך. אין דער פריה קומען פאר שעורי ביקר לתלמוד־ דורך ר' הילל אויבערמאן.

פאריגע וואך איז פארגעקומען די האלב יעהריגע אלגעמיינע פערזאמלונג, אויף וועלכע ס'איז אויסגעוועהלט געווארען א נייער ועד פון די ה"ה: פארז. שמאי קאמינער, קאסירער א. ביקאווסקי סעקרעטארען: א. צוקער און י. ראפאפארט.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן ציינסטי־חודש ווערט דא פרוואוט דער בעזיך פון דיפוטאט פארבשטיין

ס'איז צו האפען, אז דער חשוב'ער גאסט וועט איינברענגען א גייסט לעבען אין דער מזרחיסטישער ארבייט.

דער צוזאמענפאהר פון די פאלק'ס און סוחרים-בענק.

זונטאג, דעם 9 טען ה. ח איז אין לאקאל פון אידישען סוחרים-פעראיין פארגעקומען א צוזאמענפאהר פון די פאלק'ס-און סוחרים-בענק פון דער גאנצער קעלצער וואיעוואדסטווא מיט'ן אנטייל פון די פארשטעהער פון ווארשא ה"ה: ראסנער, פינקעלקרויט און בירקענהאמער.

פון די ראדאמער קאאפעראטיווער בענק זענען געווען 3 דעלעגאטען. די ה"ה: מאנישעווסקי (האנדווערקער באנק) דיאמענט און פינטע פרענקעל (יודישע ספאלדזיעלנא 3 מאי).

אויספיהרליכער אין נעכסטען נומער

א נייע פאסט-אבטיילונג.

אנהויבענדיג, פון 1 טען מאי ה. י. איז אויף דער קעלצער באהן-סטאציע געעפענט געווארען א 2-טע פאסט-אבטיילונג, וועלכע ערלעדיגט גענויע אלעס אזוי ווי די שטאטישע צענטראל-פאסט און איז טעטיג פון 9 ביז 11 פריה און פון 3 - 5 נ. מ. זי נעמט אויך אן טעלעפאנישע געשפרעכען. זונטאג און אלע קריסטליכע ימים-טובים איז די פאסט אבטיילונג אפען פון 9 — 11 פריה. דאס איז א זעהר בעקוועמע זאך פאר די איינוואינער פון דער צווייטער העלפט שטאדט.

פון קינא „טשארי" אין קעלץ.

זייט עטליכע וואכען איז טעטיג דער נייער קינא „טשארי", וואו ס'ווערען דעמאנסטרירט די הערליכסטע בילדער פון סעזאהן. דער נייער קינא האט זיך ערווארבען ביי דער גאנצע בעפעלקערונג אין קעלץ פיל סימפאטיע.

דער קינא ווערט אויך צאהל-רייך בעזוכט מצד דער יודישער בעפעלקערונג.

דער אינהאבער פון נייעם קינא איז א אינטעליגענטער און סימפאטישער מענש, א סך פון די קינא ארבייטען ווערען אויסגעפיהרט דורך יודען.

אויך דער ארקעסטער בעשטעהט פון יודען, דער קינא דירעקטאר ה' ביעלסקי האט ספעציעל אראבגעבראכט איינעם פון די בעוויסטע און פאפולערסטע ראדאמער יודישען פידלער, ה' פאנעלמאן, מיט זיינע 2 זיהן אויך טאלאנטפולע פידלער און פיאניסטען.

וועגען די גאסען—זאמלונגען.

ווי מיר האבען שוין געמאלדען, האט די וואיעוואודסטווא ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג, לויט וועלכער ס'ווערען בעגרעניצט דאס איינאָרדנען פון גאסען—זאמלונגען (בלימעל-טעג) אין פערקויף פון אבצייכנונגען.

לויט דער דאזיגער בעגרעניצונג, האבען אין קעלץ געקאנט איינגעאָרדנעט ווערען בלויז 3 אזעלכע זאמלונגען אין משך פון גאנצען יאהר.

איצט, ווי מיר דערוויסען זיך, זאל די היגע סטאראָסטווא האבען געמאלדען, אז די דערמאנטע פעראָרדנונג איז צוריקגעצויגען געווארען און די סטאראָסטווא וועט האבען דאס רעכט צו ערטיילען ערלויבענישען אויף אזעלכע אונטערנעמונגען לויט איהר איינזעהן.

חיים זיעלאָני.

פון ווערטער צו מעשים.

ס'איז שוין פערביי א לאנגע צייט, זוי מ'האט ביי אונז אין שטאדט, אנגעהויבען רעדען וועגען שאפען א רעטונגס-קאמיטעט און אדורכפיהרען א ברייטע רעטונגס-אקציע. מ'האט נישט בלויז גערעדט, נאר מען איז אבגעזעצען שעה'ן לאנג, טעג און נאכט, מ'האט אפילו ארויסגעלאזט אויפרופען מיט גרויסע אונטערגעשטראכענע קדוש-לבנה-אותיות, אפעלירענדיג צום הייליגען מאראלען געוויסען פון די רחמנים בני רחמנים און מ'האט געהאלטען אין איין טראכטען, וואס מ'זאל טהוען, ס'זענען ארויסגעזאגט געוואָרען פערשידענע פלענער, וואס פאר א פאָרם די רעטונגס-אקציע זאל אננעמען און וואסערע מיטלען ס'זאלען צו דעם בענוצט ווערען. קיינער האט אבער נישט געצווייפעלט אין דעם יסוד, און דער עצם זאך. און איינס איז פאר אלע קלאר געווען, אז די זאך טאר, אויף קיין מינוט נישט אבגעלייגט ווערען, אז דער קאמיטעט מוז זאפארט געשאפען ווערען, ווייל יעדע שעה, יעדע מינוט איז פערבונדען מיט סכנת-נפשות, מיט פיקוח-נפש.

צווישען די פערשידענע עצות פון אונזערע כלל-טוער איז געווען די אקטועלסטע, צו שאפען א גמילת-חסדים קאסע מיט א קאפיטאל פון 20,000 זלאטעס אויף לאנגטערמיניגע אָהן פראצענטיגע הלואות פאר סוחרים און קליינהענדלער.

אזא קאמיטעט איז געשאפען געוואָרען. א קאמיטעט פון בעוואוסטע כלל-טהוער און אויך פון מענשען בעלי-כיס אין וועמענס שפיץ ס'איז געשטאנען דער נאציאנאלער עסקן און באנקיר ה' א. י. מאשקאוויץ און אנדערע.

אמת, דער קאמיטעט איז געווען בלויז א ארגאניזיר-קאמיטעט, אבער באלד נאכ'ן ערשטען אויפרוף, איז מען געבליבען שטעהן, סטאפ! און ווייטער געהט מען נישט.

ווער געדענקט דען נישט די שעהנע דרשות, וואס זענען געהאלטען געוואָרען דורך די פרנסים, וועגען דער דראהענדער לאגע, אויף איינע פון די זיצונגען פון קהלה-ראט, פאָדערענדיג פון דער קהלה-קאסע א וואס שנעלערע און גרעסערע הילף לטובת די קריזיס-ליידענדע: ארבייטסלאזע, סוחרים, קליינהענדלער און ארבייטער.

די קהלה פערוואלטונג, נישט קוקענדיג אויף איהר חראנישען געלד-מאנגעל, האט זיך צו דעם הייסען רוף צוגעהערט און האט סובסידירט א סומע פון 5000 זלאטעס, אמת נאך נישט אויסגעצאהלט, נאר ווער ס'געדענקט גוט, האבען די האנדווערקער פארשטעהער צוגעזאגט זיך צו בעמיהען צו שאפען געלד אויפ'ן חשבון פון די דורך דער קהלה צוגעזאגטער סובסידיע.

ס'איז געשאפען געווארען א קאמיטעט פון עטליכע פערזאן און מ'האט געהאט דאס רעכט צו גלויבען, אז אויך דער קאמיטעט וועט זיין אויפגאבע ערפילען.

די הונגעריגע און נויט-ליידענדע ווערען אבער ענטוישט, הערענדיג אז מ'רעדט וועגען זיי, אז מען טראכט וועגען זייער ביטערען גורל. אז מען קלערט צו פערבעסערן זייער לאגע און ס'געהט אדורך א טאג נאך א טאג א וואך נאך א וואך, אהן וועלכע ס'איז נאר הילף, ווערען זיי נאך מעהר פערצווייפעלט און פער'יאוש'ט.

מיט רוהיגע געמיטער וועלען מיר זיך א נידערזעצען ביים שעהן-סערווירטען און בעצירטען טיש פון מאכלים-טובים אינ'ם הייליגען יום-טוב פון מתן-תורה, אינ'ם יום טוב, וואס מיר זענען אויפסניי מקבל די פסוקים פון „פתוח תפתח את ידך" און „נתן תתן" פערגעסענדיג אבער, אז אין הונדערטער אידישע הייזער גייט מען פשוט אויס פון נויט, נישט האבענדיג אפילו קיין שטיקעל ברויט.

ס'וואלט שוין ענדליך צייט געווען, אז אינזערע „בעלי טובות" זאלען נישט שפילען אויף יענעמס נערווען און נישט זיין קיין לועג לרש. אין אלע שטעדט און שטעדטליך פון פוילען זענען אזעלכע רעטונגס-קאמיטעטען געשאפען געווארען. מען צאהלט שטייער פון שטובען, מען גיעט דעם „הילפס-גראשען", מ'ארדענט איין פערשידענע זאמלונגען א. אז. וו. ס'זענען דא פערשידענע הכנסה-קוועלען, נאר מ'דארפט זיי זוכען. אונזערע חכמים האבען אונז געלערענט: „יגעת ומצאת תאמין", מ'דארפט נאר האבען דעם ערליכען ווילען, לשמה ממש, נישט לשם כבוד. דאמאָהלס, וועט אזא קאמיטעט געוויס בעקומען די ווארימסטע מיטהילף און הערצליכסטע אונטערשטיצונג מצד דער גאנצער אידישער בעפעלקערונג.

ס'איז אויך שוין א בעוואוסטע זאך, אז אונזערע אמעריקאנער הילפס-קאמיטעטען גיבען נאר דאמאלס א בעדייטענדע שטיצע ווען זיי זעהען, אז מ'יר טהוען אויך עפעס מיט אייגענע כחות. זייער ענטפער איז: „וויפיעל איהר וועט געבען וועלען מיר געבען דאפעלט" טא צוליב דעם אליין טאקי, וואלט זעהר כדאי געווען צו רעאָרגאניזירען דעם קאמיטעט און איבערגעהן פון ווערטער צו מעשים.

אונזער קוזינקע **סאָלאָמעע אײַזענמאַן**

צו דער פערלאָבונג מיט ה'

איזאַאק פשעדנאָוועק

וואונשען מיר א הערצליכען מזל טוב, זאָל זייער וועג

מיט בלומען בעציערט זיין אויף אימער און עוויג.

דוד בלאַטמאַן עט פרוי.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע טאָכטער **סאָלאָמעע אייזענמאַן** מיט ה' **איזאַאק פשעדנאָוועק**, וואָס איז פאָרגעקומען אין תל–אביב, וואונשען מיר א הערצליכען מזל–טוב זאָל זייער זיווג געשלאָסען זיין אין א מאָמענט פון גליק און ברכה.

עלטערען **אייזענמאַן**.

Drogiej siostrze **Salomei Ejzenman** z okazji zaręczyn z p. **Izaakiem Przednowkiem** życzymy, aby słońce w Erec opromieniało drogę jej życia.

LAKSOWIE.

Z intencji zaręczyn mojej kochanej siostry **Salomei Ejzenmanówny** z p. **Izakiem Przednowkiem** życzymy Im aby gwiazda szczęścia sprzyjała im wiecznie.

Abramostwo Ejzenman.

Kino „CZARY" w Radomiu.

פון מאָנטאג דעם 17-טען ה. ח. ווערט דע-מאָנסטרירט דער געניאַלער פילם פון יודישען לעבען א. נ.

חרם

טראגעדיע אין 7 גרויסע אקטען.

דער לאַנג-עקזיסטירענדער

זיראַרדאָווער-סקלאַד

יעצט לובלינער גאַס № 5

עמפפעהלט אלע סאָרטען **זיראַרדאָווער-סחורות** און **פלאַנדעקעס** צו ביליגסטע פאַבריקס-פרייזען מיט גוטע בעדינגונגען.

(קיין שותף האָב איך נישט).

מיט אכטונג

מ. אייזענבערג

Kino „ODEON" w Radomiu.

פון מאָנטאָג דעם 17—טען ווערט דעמאָנסטרירט דאָס קאָלאָסאַלע בילד א. נ.

דוד און גלית

טעאַטער „ראָזמאיטאָשטשי" ראַדאָם

פעראייניגטע טרופע פון יודישען ארטיסטען-פעראיין אין ווארשא מיטן אנטייל פון די בעוואוסטע ארטיסטען. פרויען: ביאַלקאָוויטש, לובער-טאָווסקא, צאָהם, קערנער א. א. מענער: ביאַלקאָוויטש, וויענער, בלאט, שטאקמאַן, שיינער א. א.

שבת־צונאכט דעם 22 ה. ח.	דאָנערשטאג מוצאי שבועות
„שענע בעלא"	**„תקיעת-כף"**
מאָנטאג דעם 24 ה. ח.	**זונטאָג דעם 23 ה. ח**
„שמע ישראל"	**אמעריקאנער חתן**

נעשעפטס—פיהרער פ. ל י י כ ט ע ר.

אויפרוף פון געזעלשאפט „עזרה"

טייערע ברודער!

ס'איז אונז נישט אזוי ליב דער יעצטיגער בריף, ס'איז אונז נישט ליב צו שילדער'ן אייך די נויט פון אונזערע אָרימע ברודער, וועלכע ס'איז אייך געוויס גוט בעקאַנט — מיר אלע זעהען היינט איין טייל פון בלויז ליי-דענדע, צוליב די לעצטע האנדעל'ס-קריזיסען. ס'איז נישט היינט ווי אמאל ווען אנטקעגען איינינע צעהנדליג הונ-געריגע, איז געוועזען פיל הונדערטער פערמעגליכע און סתם בעלי-פרנסות. ביי יעדען רוף האט מען דאמאָלס גע-האט די מעגליכקייט צו פערלייכטערען די נויט פון די אומגליקליכע; היינט צום גרויסען בעדויערען, קען מען נור איינטיילען צווייערליי ליידענדע: פון איין זייט גאר א גרויסע מאַסע, וועל-כע האָט שוין יעדען מין פרנסה-צווייג פון אונטער דעם באָדען פערלוירען, מ'ליידט שוין הונגער, מ'פרירט, מ'האט נישט די מעגליכקייט זיך בשעת א קראנקהייט צו היילען א. אז. וו. פון

דער אַנדערער זייט א קלענערע צאָהל, פאר וועלכע ס'איז גור בעדראָהט דער מאָרגען און צו די לעצטע איז טאקי אונזער ווענדונג גערינכטעט: זאָל אייך דאָס געפיהל פאר ברודערליכע הילף זיין שטארקער ווי די זאָרג פאר'ן מאָר-גען! דאָס ברודערליכע געפיהל מאָהנט פון אייך רעטונג! זאָל מען האפען, אָז דער מאָרגען וועט זיין א בעסערער און לגבי אונזערע ברידער וועט מען האבען אונזער חוב ערפיהלט.

ביי אונז אין ראדאם עגזיסטירט נור איין פילאנטראפישע געזעלשאפט א. נ. „עזרה" וועלכע נעמט ארום אלע ארט שטיצעס אנהייבענדיג ביי ברויט ביז מעדעצינישע הילף. אויב מ האט נאך פאר פסח ארויסגעגעבען העכער 500 מיטאגער טעגליך, האט מען שוין גע-מוזט אויפהערען, אויך היינט ווערט נאך פערטיילט ברויט אויף שבת, אויב נאך היינט בעקומט דער קראנקער א קוויטעל צום דאקטאר, צום פעלדשער אדער די רעצעפט, וועט ליידער אין

די גאר קורצע צייט – אויב ס'וועט ווייטער אזוי האַלטען – דאס אוך נישט קאנען בעקומען: פארשולדיגט איז מען שוין פאר איינינע חדשים די דאק-טוירים, אפטייקער'ס, פעלדשער'ס פאר ברויט און ענליכע חובות. די איינ-קונפטען ווערען פון טאג צו טאג קלע-נער און ס'ערוועקט זיך די מורא. אויב די אינסטיטוציע שטעהט נישט פאר'ן אונטערגאנג און בעצייטענס מוז מען אבנעמען די פערהיטונג'ס מיטלען.

מיר הייבען אייך אָן וועקען מיט דעם געבעט: ראטעוועט די אומגליקלי-כע! מיר ווילען אז די גאנצע אירישע שטאדט זאל מיטהעלפען אין אונזער ארבייט, און איבער דעם ווילען מ'ר צוטרעטען צו שאפען א איינמאליגען זעלבסט בעשטייערונג פון 10 ביז 20 גראשען פון קאפ (פריון נפש) זאל יעדער איינער אהן אונטערשיד פון געשלעכט אדער עלטער, צו דייך-ציארים געבען אט דעם שטייער, פון די קליינע סומעס וועט זיך שאפען א פאנד, וועלכער וועט ערמעגליכען צו

שטיצען די וועלכע האבען נעכטען, אונזער הילף נישט געברויכט, היילען די יועלכע זענען קראנק צוליב הונגער און קעלט.

דאס איז דער הייסטע געבאט פון דער שעה! ס'וועלען אייך די טעג בע-זוכען ספעציעל בעפאלמעכטיגטע מיט געהעריגע קופאנען (פערזעהן מיט אונזערע סטעמפלען) ערפיהלט זשע דעריבער אייער ברידערליכען חוב!

זאל קיינער נישט בעהאלטען אין דער פרייוויליגע בעשטייערונג.

די פערוואלטונג

פון דער געזעל. „עזרה"

אין ראדאם.

יודיש טעאטער אין ראדאָם!

אין ראדאָם הויבט אָן ווידער שפיע-לען יודיש טעאטער. דאָס מאָהל וועט דאָס אנסאמבל בעשטעהן פון בריטע און בעדייטענדע טעאטער-כחות, וואָס זענען בעקאנט אויף דער יודישער ביהנע. היינטיגען דאָנערשטאָג מיצא שבועות טרעט אויף די בעניייטע טרו-פע צום ערשטען מאָל אין ראדאָם.

ה. גרינשטייז, פעלטשער טעל. 303 פרישע פאַקען.

Redaktor i Wydawca Ch. M. Herc Odbito we własnej drukarni, Radom, Szwarlikowska 20.